

RAZUMEVANJE ŽIVLJENJSKEGA PRIMERA: KONKRETNI DEJANSKI STAN

razlika med življenjskim primerom in konkretnim dejanskim stanom

- od okoliščin je odvisno katere izmed sestavin življenjskega primera in v kolikšnem pomenu so primer konkretnega dejanskega stanu
- življenjski primer in konkretni dejanski stan nista identična
- kaj je konkretni dejanski stan in katere sestavine vsebuje ne izhaja iz življenjskega primera

življenjski primer:

- je del, izsek družbene resničnosti
- primer, ki se je zgodil v določenem času in prostoru
- kot celota ni pomemben za pravo in pravno odločitev
- pravno gledano nas zanimajo samo tista dejstva življenjskega primera, ki ustrezajo sestavinam zakonskega stanu
- je samo dejansko izhodišče pravnega odločanja

konkretni dejanski stan:

- je del življenjskega primera, ki se je zgodil v določenem času in prostoru
- to niso vsa dejstva, iz katerih je življenjski primer sestavljen
- so sporna in pravno pomembna dejstva, ne pa vsa dejstva iz katerih je sestavljen življenjski primer
- konkretni dejanski stan dobimo, če ovrednotimo dejstva, ki sestavljajo življenjski primer
- tvorijo ga tista dejstva, ki se ujemajo z zakonskim dejanskim stanom
- splet tistih dejstev, ki na ravni konkretnega ustreza sestavinam zakonskega dejanskega stanu
 - KDS se ujema s primarno hipotezo – pravni subjekt je nosilec upravičenja, pravic in obveznosti
 - KDS se ujema s sekundarno hipotezo – pravni subjekt je nosilec pravne kršitve

RAZUMEVANJE PRAVNIH BESEDIL: ZAKONSKI DEJANSKI STAN S PRAVNO POSLEDICO

razlika med pravnim besedilom in zakonskim dejanskim stanom

- pravni predpis, določilo ali skupek pravnih predpisov, določil še niso zakonski dejanski stan s pravno posledico (*tako kot življenjski primer ni konkretni dejanski stan*)
- splošno in abstraktno pravno pravilo raste in normativnega okvira (*tako kot se iz življenjskega primera izoblikuje konkretni dejanski stan*)

zakonski dejanski stan:

- je rezultat razumevanja zakona (*splošnega in posamičnega pravnega akta*)
- razlagalčeva naloga je, da spozna in ugotovi, katere možnosti zakon vsebuje in jih natančno določiti
- izbrati mora tisto kombinacijo, ki se najtesneje sklada s pravno pomembnimi značilnostmi življenjskega primera
- najmanj kar mora razlagalec storiti je, da jezikovne znake ovrednoti kot zakonski dejanski stan in izključi, da bi bila kakšna druga možnosti še bolj utemeljena
- zakonski dejanski stan: je tisti del splošnega in abstraktnega pravila, ki ga označujemo kot primarno ali kot sekundarno hipotezo
 - ZDS se ujema s primarno hipotezo: normativno in vnaprej opredeljuje dejanski stan, v katerem je pravni subjekt nosilec temeljnega upravičenja, ali obveznosti
 - ZDS se ujema s sekundarno hipotezo: če nastopi dejanski stan, ki je normativno in vnaprej opredeljen kot pravna kršitev, mora biti aktivirana sankcija

postopka tečeta vzporedno:

- iz življenjskega primera oblikujemo konkretni dejanski stan
- iz splošnega in abstraktnega pravila izluščimo in pomensko določimo zakonski dejanski stan

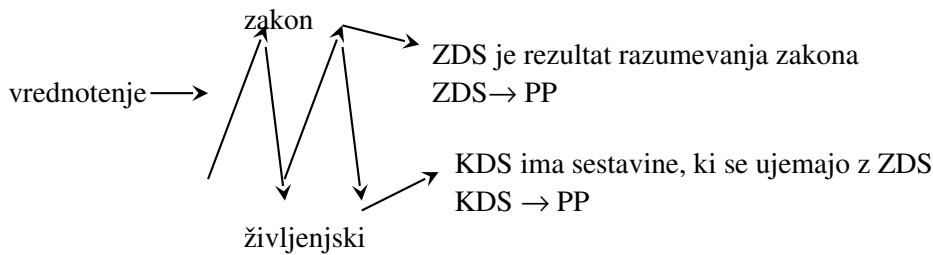
povezanost postopkov:

- ko določamo konkretni dejanski stan: življenjski primer primerjamo z možnimi zakonskimi dejanskimi stanovi
- ko določamo zakonski dejanski stan: splošna in abstraktna pravila primerjamo s možnimi življenjskimi primeri

pravna odločitev je mogoča:

- ko opredelimo konkretni in zakonski dejanski stan, ki se ujemata

- ko glede na značilnosti konkretnega dejanskega stanu določimo pravno posledico, ki jo narekuje splošno in abstraktno pravilo

PRAVNO VREDNOTENJE IN PRAVNO ODLOČANJE

- pravna odločitev: dosežemo jo, ko ocenimo, da ima konkretni dejanski stan sestavine, ki se ujemajo s sestavinami zakonskega dejanskega stanu
- vzajemno učinkovanje, potovanje pogleda sem in tja omogoča izenačitev zakonskega in konkretnega dejanskega stanu → konkretni dejanski stan lahko podredimo zakonskemu in izpeljemo pravno posledico
- zakonski in konkretni dejanski stan sta sad obojestranskega ovrednotenja:
 - ovrednotenje normativnega glede na dejansko in dejanskega glede na normativno
- povezava med zakonskim in konkretnim dejanskim stanom je sad človekove odločitve, ki jo omogoči vrednostno gibanje med normativnim in dejanskim, dejanskim in normativnim
- pravna odločitev: je vrednostna sinteza, ki ovrednoti življenjski primer glede na zakon

POJEM RAZLGE NORMATIVNIH PRAVNIH AKTOV

pomen razumevanja:

- splošnega pravnega akta ni mogoče uporabiti v konkretnem primeru, če ga prej ne razumemo, če ne izluščimo iz njega sporočila, ki nam omogoči, da sprejmemo pravno odločitev
- razumeti: pomeni da smo našli odgovor na vprašanje ki ga moramo rešiti

razlaga:

- razlaga je miselna dejavnost, rekonstrukcija misli, ki jo nato uporabimo v konkretnem primeru
- razlaga ne vodi nujno do ene odločitve, ki je edino pravilna, ampak do več rešitev, ki so enakovredne
- naloga pravne znanosti: da opredeli vse možne pomene pravnih norm

rekonstrukcija:

- odvisna je od razlagalčevega predznanja, družbenih razmer
- izluščimo zakonodajalčevo sporočilo, ne da bi ga kakorkoli dopolnjevali
- iz jezikovnih znakov je treba izluščiti pravno normo, njene sestavine in povezavo med njimi in jih opredeliti kot zakonski dejanski stan, ki naj mu sledi določena pravna posledica

razlagalec:

- vezan na zakon, normativni okvir ga v celoti zavezuje, nanj je v celoti vezan in mora iz njega izhajati
- razlagalec z razlago rekonstruira in pomensko opredeli splošno in abstraktno pravno pravilo, ki ga zakon sporoča in jezikovno uokvirja
- razlagalec rekonstruira zakonske možnosti, jih vsebinsko določi in izbere tisto kombinacijo, ki se najtesneje ujema s pravno relevantnimi značilnostmi življenjskega primera

razlika med praktično in znanstveno razlago:

- praktična razlaga: kljub splošnosti in abstraktnosti mora opredeliti zakonski dejanski stan tako, da dopušča enopomensko odločitev v življenjskem primeru
- znanstvena razlaga: enopomenski odgovor se izmika, če se osredotoča samo na del pravnega pojava, razlaga je vsebinsko odprta

JEZIKOVNA RAZLAGA

jezikovna razlaga:

- metoda, s katero ugotavljamo besedni pomen pravnih določil in normativnega akta
- je prva stopnja, ki določa možni besedni pomen pravnega pravila
- določa tudi mejo, ki je razlagalec ne sme prestopiti (*biti mora v okviru zakonskega besedila*)

- naloga jezikovne razlage: da v skladu z pravili jezika rekonstruira besedni pomen pravnega pravila, za katerega ni nujno da se ujema s pravim pomenom pravnega pravila (*gre za besedni pomen*)
- razlagalec mora jezikovno razlago dopolniti in preveriti še z drugimi razlagami
- sporočilo, ki ga razlagalec išče: pravno pravilo, njegovi sestavni deli in njihov pomen

kontekst:

- kontekst je tisti, ki določa pomen jezikovnih znakov
- pomen ni lastnost besedila, ampak razmerja med človekom in besedilom
- jezikovni znaki pomen samo glede na ustrezen kontekst
- različni konteksti so med seboj povezani in pomensko soodvisni
- kontekst razumevanja je celoten postopek normativne konkretizacije zakona glede na konkretni življenjski primer, ki je predmet pravnega odločanja

zakonski jezik

- izhodišče zakonskega jezika je pogovorni jezik
- zakonski jezik je vselej nad pogovornim
- splošni pogovorni jezik je izhodišče za razumevanje zakona
- razlagalčeva dolžnost je, da ugotovi, kakšne vrste izrazov zakon vsebuje in h kakšnim zvrstem izrazi sodijo

pomen izrazov:

- splošni izrazi in besede imajo lahko v pravu drugačen pomen kot v pogovornem jeziku
- pravni izrazi so sad pravnikega jezika in imajo vselej poseben raven pomen
- če zakon posega na strokovna področja, lahko to izrazje prevzema v zakonski jezik
- pravne definicije ali opredelitve: zakonodajalec z njimi pomensko opredeljuje izraze, za katere meni, da so pravno pomembni, a vsebinsko nejasni in pomensko preveč odprti
- splošna razlagalna pravna pravila: kako je treba razumeti normativni pravni akt v katerem so vsebovana
- pravna načela: zaradi vsebinske nadrejenosti, pomensko soodločajo vsebinsko odprti in večpomenski zakonski jezik v katerem so vsebovana pravna pravila

naloga razlagalca

- v zakonskem jeziku ne sme biti nejasnosti in nedoločnosti, ki so nerazrešene, nepojasnjene
- razlagalčeva dolžnost je da razreši nejasnosti in nedoločnosti in vnese določnosti
- razlagalec ima za razlaganje besedila razlagalna pravila in pravna načela, ki mu posredujejo obvezne napotke kako naj ravna (*problem je v tem, da so tudi sama razlagalna pravila predmet razlage in razumevanja*)
- v končni fazi se mora razlagalec sam odločiti, kako oblikovati zakonski dejanski stan in pravno posledico

LOGIČNA RAZLAGA

z logično razlago

- preverjamo pomen, ki smo ga dobili z drugimi metodami razlage
- dobimo nove pomeni, ki jih ni mogoče izluščiti z drugimi metodami razlage

logično sklepanje in mišljenje:

- pomen zakona mora biti v sebi sklepčna logična enota
- z logičnim sklepanjem se je mogoče dokopati do pomenov, ki jih zakonsko besedilo na prvi pogled ne vsebuje
- pravilo formalne logike: izhaja iz tega, da pravilno in sprejemljivo pravno odločanje temelji na pravilnem načinu oblikovanja misli, sklepanja in dokazovanja
- pri logični razlagi izhajamo iz pravila formalne logike
 - misel je veljavna, če je oblikovana v skladu s pravili formalne logike
 - misel je neveljavna, če je v nasprotju spravili formalne logike, take misli mora razlagalec izločiti ko nesmiselne in protislovne
- zakoni logičnega mišljenja: zakon istovetnosti, protislovja, izključene tretje možnosti, zadostnega razloga...
- v skladu z zakoni logičnega mišljenja bomo med več možnimi pomeni zakonskega besedila izločili tiste, ki so formalno protislovni

logični argumenti:

- argumentum a simili ad simile, argumentum a contrario, argumentum a maiori ad minus, argumentum a minori ad maius... → to so prepričevalni argumenti

SISTEMATIČNA RAZLAGA

definicija:

- določa pomen jezikovnih znakov glede na njihovo umeščeno v zunanji in notranji pravni sistem

zunanji sistem:

- kakšna je zunanja podoba in zgradba zakona
- pravodajalec oblikuje posamezna pravna določila, razporeja in razčlenjuje snov, ki jo zakon zajema
- ta razporeditev in razčlenitev snovi ima tudi vsebinski pomen
- temeljno sporočilo zakona: vsebovano je v naslov zakona, posameznih poglavij, podpoglavij...
- pomen zakonskega določila je odvisen od tega v kakšnem normativnem pravnem aktu je in na kakšnem mestu
- umestitev v zunanji sistem je pomensko pomembna a ne povsem zanesljiva

notranji sistem:

- zre za vsebinsko povezanost in strukturiranost predmeta, ki pravno urejen
- vsebina, ki jo pravodajalec oblikuje v normativnem pravnem aktu
- delo pravne znanosti, ki splošna in abstraktna pravna pravila spoznava in znanstveno razporeja
- notranji sistem je vsebinsko, hierarhično in časovno usklajena celota, oz. je treba to skladnost doseči
- argumenti s katerimi to dosegamo so izraz reda in vsebinskih načel
 - argumenti: argument specialnosti, argument hierarhije – avtoritete, časovni argument

ZGODOVINSKA RAZLAGA

definicija:

- zgodovinska razlaga ni enovita, vključuje več argumentov, ki vodijo do nasprotujočih si rešitev

ožji pomen:

- je genetična razlaga
- pomen zakonskega besedila je odvisen tudi od poteka pravodajnega postopka
- upošteva tudi razloge za izdajo zakona

širši pomen:

- upošteva gospodarske, politične, kulturno-civilizacijske značilnosti obdobja
- pomembne so tudi razmere in družbeni kontekst

objektivistični način razlage:

- zakonsko besedilo razlaga glede na smisel zakona kot takega (ratio legis)

umerjena objektivistična smer:

- upošteva, da je zakon del kulturnozgodovinskega konteksta, v katerega je vsajen tudi sam razlagalec
- ne gre samo za smisel zakona kot takega ampak smisel pravnega sistema kot celote (ratio iuris)

dinamičnost objektivističnega načina razlage:

- razpeta je med preteklost in prihodnost, upoštevati mora obe

subjektivistična razlaga:

- upošteva voljo zgodovinskega zakonodajalca

TELEOLOŠKA RAZLAGA – NAMENSKA RAZLAGA

definicija:

- določa pomen jezikovnih znakov glede na namen pravnega določila

- pravno določilo, ki ga razlagalec rekonstruira je del širše enote, ki ima svoj namen, ta je del še širše celote... dokler ne pridemo do pravnega sistema kot celote, ki je namensko vezan na ustavo in njen vrednostni sistem
- višje ko smo v piramidi namenov, težja je pot, do konkretne odločitve
- pomen pravnega pravila mora izhajati iz meril, ki so vsebovana v pravnem besedilu
- če v pravnem besedilu ni opore, kako naj ga razumemo, ne moremo govoriti o razlagi, ker namenska razlaga ne mora nadomestiti drugih argumentov razlage in ustvariti pravnega pravila, ki kot sredstvo rabi določenemu cilju
- namenska razlaga ne sprašuje po namenu s katerim potem razlagalec ustvari pravno pravilo
- namen je le ena izmed prvin, ki skupaj z drugimi soodloča o pomenu pravnega pravila
- argument namena ima pa odločujoč vpliv, ko izbiramo med dvema ali več možnimi rešitvami in ko pomensko določamo jezikovne znake – argument namena utemeljuje to izbiro

POVEZAVA MED RAZLAGAMI

- namenska razlaga: namen pravnega pravila išče v samem pravnem besedilu
- logična razlaga: pove ali je merilo trajno, in bo s prepričevalnimi argumenti zajel tudi primere, ki jezikovno niso neposredno urejeni
- zgodovinska razlaga: opozori na namen, ki ga je zakonu pripisoval zakonodajalec, opozori na namen, ki so ga določevale zgodovinske okoliščine, v katerih je zakon nastal
- sistematična razlaga: opozori na pomen pravnega pravila glede na mesto, ki ga ima v sistemu
- vplivajo tudi merila pravne kulture in civilizacije

ARGUMENTUM A SIMILI AD SIMILE – sklepanje od podobnega na podobno

definicija:

- neposredno pravno urejeni primer in neposredno pravno neurejeni primer se ujemata v bistvenih lastnostih → analogno sklepamo, da za pravno neurejeni primer velja enaka pravna posledica, kot za pravno urejenega

analogno sklepanje:

- analogno sklepanje: sklepamo, da za pravno neurejen primer velja enaka posledica, kot je določena za pravno urejenega, če se primera ujemata v bistvenih lastnostih, sestavin
- zanesljivost sklepanja: več ko je skupnih bistvenih sestavin večja je zanesljivost sklepanja
- načelo pravne enakosti: izhodišče za analogno sklepanje, treba je pravno enako obravnavati tisto, kar je enako
- merilo podobnosti: osrednja sestavina analognega sklepanja, ugotovitev podobnosti je sad vrednostne in teleološke presoje
- pravna podobnost primerov: če sta analogni primer in neposredno pravno urejeni primer vrednostno istovetna, imata enak interesni, vrednostni temelj, zato ju enako pravno vrednotimo
- skupni vrednosti temelj: prek njega sklepamo od podobnega na podobno → če imata analogni in neposredno pravno urejeni primer enako pravno vrednosti, za oba primera velja ista posledica

analogia intra legem:

- sklepanje po podobnosti v mejah, ki so dane znotraj posameznih pravil
- sklepanje od izrecno navedenih primerov na primer, ki ga pravodajalec le nakaže
- poglavitno: nanaša se na notranje praznine, ki jih pravodajalec vnaprej predvideva
- notranje praznine: so omejene na možnosti v mejah posameznih pravnih pravil, že samo pravno pravilo vsebuje merila, kako naj sklepamo po podobnosti
- pri analogiji intra legem ne gre za razširjanje pravnega pravila od pravno urejenega primera na njemu podoben primer, vse skozi smo v dosegu posameznega pravnega pravila in v njegovem okviru sklepamo po podobnosti
- ostajamo v mejah pravila in v teh mejah moramo najti merilo, ki utemeljuje sklepanje po podobnosti

zakonska analogija (analogia legis):

- ima širši domet kot analogia intra legem

- posamična analogija: izhajamo od primera, ki je urejen z določenim zakonskim ali drugim pravnim pravilom in od tega primera sklepamo na neurejeni primer
- neurejeni primer se ne sklada z urejenim primerom v celoti, ampak v bistvenih lastnostih
- bistvene lastnosti so vrednostno merilo, prek katerega sklepamo, da za neposredno neurejen primer velja ista pravna posledica, kot za pravno urejenega
- primera si morata biti v bistvenem enaka

pravna analogija (analogia iuris):

- določeno pravno pravilo posplošimo in uporabimo tudi za druga družbena razmerja, če se vrednostno ujemajo z neposredno urejenim razmerjem
- pravna analogija je delna ali popolna
- popolna pravna analogija: na temelju celotnega pravnega sistema vsebinsko določimo neurejeni primer

pomen zakonske in pravne analogije

- sredstvo za razlaganje pravnih aktov v širšem pomenu besede
 - zakonodajalec zavestno uporablja analogijo, da ureja pravno pomembna družbena razmerja
 - omogočata enakopravno vrednotenje neurejenih razmerij, ki so v bistvenem podobni urejenim razmerjem
- sredstvo za zapolnjevanje pravnih praznin
 - v primeru pravne praznine je uporaba analogije nujna, če je na voljo pravno pravilo in je v njem urejeno razmerje, ki je v bistvenem podobno razmerju, ki je predmet pravne praznine

posebnosti v kazenskem pravu:

- kaznivo dejanje je tisto dejanje, ki ga zakon opredeli kot kaznivega, določa njegove znake in kazen zanj
- opredelitev mora biti določna, da je že vnaprej jasno kaj je dovoljeno in kaj prepovedano

uporaba:

- prepovedana je uporaba zakonske in pravne analogije, ker mora zakon sam določno opredeliti kaznivo dejanje in njegove sestavine (*nullum crimen sine lege certa*)
- dovoljena je uporaba analogia intra legem, sklepanje po podobnosti znotraj kazenskopravnega pravila

ARGUMENT TELEOLOŠKE REDUKCIJE

definicija:

- temelji na načelu, da moramo neenake primere obravnavati in vrednotiti neenako
- gre za to, da zožimo možni jezikovni pomen predpisa in pomen prebijemo
- predpis le navidezno ureja določen dejanski stan – gre za prekrito pravno praznino

uporaba:

- uporaba tega argumenta ni dovoljena v kazenskem materialnem pravu

ARGUMENTUM A CONTRARIO – sklepanje po nasprotnem razlogovanju

definicija:

- določena pravna posledica velja samo za tisti konkretni dejanski stan, ki izpolnjuje izrecno navedene predpostavke zakonskega dejanskega stanu
- če te izrecno navedene predpostavke niso podane, sklepamo da za takšen primer pravna posledica ne velja
- ugotovitev, da se vse sestavine zakonskega dejanskega stanu so razlog za določeno pravno posledico
- sestavine morajo biti dovolj določno opredeljene
 - sklepamo, da pravna posledica velja samo za dejanski stan s takšnimi sestavinami
 - sklepamo, da pravna posledica ne velja za dejanski stan, ki takih sestavin nima

uporaba:

- argumentum a contrario je lahko sredstvo, s katerim ugotovimo, da gre za pravno praznino, ne more pa zapolnjevati pravnih praznin
- pomemben je za razlaganje tistih predpisov, ki določajo pristojnost državnih organov in upravičenj

razmerje med zakonsko analogijo in argumentum a contrario

- nista vzporedna, ni ju mogoče sočasno uporabljati
- temelj zakonske analogije: neposredno pravno urejeni in neurejeni primer sta si v bistvenem podobna

- temelj argumentum a contrario: neposredno pravno urejeni in neurejeni primer sta si v bistvenem različna
- zakonska analogija: bolj se uporablja v civilnem, v kazenskem pravu pa je prepovedana
- argumentum a contrario: uporablja se v civilnem in v kazenskem pravu

ARGUMENTUM A FORTIORI

definicija:

- pravna posledica velja tem bolj v primeru, ki ima v še bolj poudarjene lastnosti, ki so pogoj za pravno posledico, kot neposredno urejeni primer
- neurejen primer ima še bolj poudarjene lastnosti, ki so pogoj za pravno posledico, kot urejen primer → za ta primer pravna posledica velja se bolj, kot za urejeni primer
- argument sam zase ni zanesljiv, to pove šele vrednotna ocena, ki mora upoštevati namen predpisa

argumentum a maiori ad minus – sklepanje od večjega na manjše:

- za tistega, ki mu gre več velja tudi manj
- kdor je upravičen, da zahteva razveljavitev pogodbe za nazaj, je toliko bolj upravičen, da jo zahteva za naprej

argumentum a minori ad maius – sklepanje od manjšega na večje

- če neka pravna posledica velja za manjše, potem še bolj utemeljeno velja za večje, ki ima bolj trdne razloge za nastop kot manjše
- za škodo ne odgovarja le tisti, ki jo povzroči iz malomarnosti, ampak tudi tisti, ki jo povzroči iz hude malomarnosti ali naklepno

ARGUMENTUM A COHAERENTIA

definicija:

- temelji na domnevi, da je pravni sistem notranje povezana celota in da v njem ne sme biti antinomij
- antinomija: če so v pravnem sistemu pravila, ki so med seboj nezdržljiva
- argumentum a cohaerentia napoti na merila, ki omogočajo, da odpravimo neuskkljenost med pravnimi pravili

časovni argument:

- upošteva čas, v katerem je pravni akt nastal (*mlajši pravni akt razveljavi starejšega*)

argument hierarhije:

- opira se na stopnjo avtoritete organa, ki je pravni akt ustvaril (*višji pravni akt razveljavi nižjega*)

argument specialnosti

- izhaja iz tega, da je treba enako obravnavati subjekte, ki sodijo v isto kategorijo (*mlajši specialnejši akt razveljavi starejšega splošnega*)

ARGUMENTUM A COMPLETUDINE

definicija:

- temelji na domnevi, da je pravni sistem popoln, da je v njem vselej mogoče najti pravno pravilo s katerim razrešimo kateri kot pravni problem
- ideologija popolnosti v ožjem pomenu: pravni sistem v tolikšni meri popoln, da v njem ni pravnih praznin
- ideologija popolnosti v širšem pomenu: sprejema, da so pravne praznine nujne in da je vsak pravni sistem v določenem obsegu nepopoln
- argumentum a completudine pove, ali sploh gre za pravno praznino, omogoča, da s pomočjo pravnega sistema in njegovih načel najdemo pravno pravilo s kateri pravno praznino zapolnimo